

بررسی پیوند هیدروژنی درون مولکولی در مشتقات آنترا [b-۳و] تیوفن-٥و ۱۰-دی اون

ملیحه سادات رضوی، منصوره زاهدی تبریزی تهران، ونک، دانشگاه الزهرا، دانشکده فیزیک و شیمی، گروه شیمی

تاريخ ثبت اوليه: ١٣٩٢/٢/١٤، تاريخ دريافت نسخه اصلاح شده: ١٣٩٤/٢/٢ ، تاريخ پذيرش قطعي: ١٣٩٤/۶/٤

چکیدہ

آنتراس ۹۹ - دی اون ها مثل آمتانترون و میتو کسانترون از داروهای ضد تومور هستند. مشتقات آنترا [۲و۳۳] تیوفن - ۵و ۹۰ - دی اون سنتز شده، خواص درمانی و ضد توموری بالایی را نشان دادند. هدف از این مطالعه بدست آوردن ساختار هندسی، پیوند هیدروژنی درون مولکولی و فرکانس ارتعاشیِ مشتقات آنترا [۲و۳۳] تیوفن - ۵و ۱۰ - دی اون می باشد. مطالعات تئوری این ترکیبات با استفاده از محاسبات نظریهی تابعی چگالی در سطح B3LYP و با استفاده از سری پایه **G++118-6 انجام شد. همه این محاسبات با برنامه نرم افزاری گوسین ۹۰ انجام شد. نتایج ما مشخص کرد که ساختار گروههای آمینو انتهایی در ساختار این ترکیبات اثر گسترده ای روی پیوند هیدروژنی درون مولکولی دارد. این نتایج با استفاده از محاسبات تحلیل اوربیتال اتمی طابعی در ساختار این ترکیبات اثر گسترده ای روی پیوند هیدروژنی درون مولکولی دارد. این نتایج

واژه های کلیدی: آنترا [۲و۳-b] تیوفن -۵و۱۰ - دی اون ها، پیوند هیدروژنی درون مولکولی، روش تابعی چگالی، اوربیتال طبیعی پیوندی.

۱. مقدمه

آنتراکینونها و ترکیبات مشابه آنها شامل آنتی بیوتیکها از داروهای مؤثر در درمان تومور هستند[۳–۱]. این ترکیبات از گیاهان مختلف مثل سنا و ... استخراج شده و دارای اثرات گسترده دارویی، فعالیت ضد التهابی، ترمیم کننده زخم، خواص ضد میکروبی و ضد توموری هستند و به عنوان بی حس کننده استفاده میشوند[۴]. از دیگر منابع بیولوژیکی این ترکیبات باکتریها هستند. مشتقات آنتراکینون در موقعیتهای مختلف تشکیل کمپلکسهای دارو و DNA میدهند که در مکانیسم سمیت سلولی مشتقات آنتراکینون نقش دارد[۹–۵].

^{*} **عهده دار مکاتبات:** منصوره زاهدی تبریزی

نشانی: تهران ، ونک ، دانشگاه الزهرا، دانشکده فیزیک و شیمی ، گروه شیمی

تلفن: ۲۱۸۵۶۹۲۶۱۰ پست الکترونیک: E-Mail: Zahedi@alzahra.ac.ir

مشتقات جدیدی از آنتراکینون ها به نام آمینو آنتراکینون ها با مکانیسم ایجاد رادیکال های آزاد هیدرو کسیل در درمان سرطان سینه موثر هستند. مشتقات آنترا [۲و۳–6] تیوفن-۵و ۱۰–دی اون با گروه های فعال (آمینو آلکیل) در موقعیت های مختلف دارای فعالیت بالای ضد تکثیری هستند. برخی از این ترکیبات باعث مرگ سلول های مقاوم دارویی می شوند. این ترکیبات مشابه داروی ضد توموری آمتانترون هستند که بر عکس آنتر اسیکلین ها، تولید سوپر اکسید نمی کنند و در عوض دارای قدرت آنتی اکسیدانی هستند و باعث ایجاد سمیت قلبی کمی می شوند. این داده ها آنتر اسیکلین ها، تولید سوپر اکسید نمی کنند و در عوض دارای قدرت آنتی اکسیدانی هستند و باعث ایجاد سمیت قلبی کمی می شوند. این داده ها همیت گروه های آمینو در مقایسه با گروه های هیدرو کسی (در نزدیکی گروه کینون آنتر اسیکلین ها) را در ایجاد اثرات جانبی کمتر نشان می دهد. مقایسه مشتقات مختلف آنترا [۲و۳–6] تیوفن – هو ۱۰–دی اون نشان داد که آلکیلاسیون گروه آمینو در زنجیره جانبی، باعث کاهش سمیت سلولی می شود. برای بدست آوردن ترکیباتی با فعالیت دو برابر برای مهار توپوایزومراز و تلوومراز، مشتقاتی با گروه های بازی انتهایی متفاوت، سنتر شدند. حضور و ساختار گروه های آمینو انتهایی در تعیین فعالیت این ترکیبات علیه سلول های مقاوم دارویی بسیار مهم است[10–10]. ۱۹و۲– بیس {[۲–(آمینو اتیل] آمینو } آنترا [۲و۳–6] تیوفن–۵و دا–دی اون (ساختار A) و ۴و۱۱– بیس {[۲–(دی متیل آمینو) اتیل] آمینو } آنترا عوف –۱۹و ای زیون – ۱۹ داین اینهایی در تعیین فعالیت این ترکیبات علیه سلول های مقاوم دارویی بسیار مهم است[10–10]. [۲و–10] تیوفن –۱۹ (–دی اون (ساختار B) به علت توانایی برای تشکیل پیوند های هیدروژنی درون مولکولی و بین مولکولی موضوع مطالعات طیف بینی زیادی بوده است. پیوند هیدروژنی درون مولکولی در واکنش های این ترکیبات نقش مهمی ایفا می کند. هدف از این تحقیق مقایسه قدرت یبوند هیدروژنی در این دو ترکیب می باشد.

۲. روشهای محاسباتی

در این پژوهش ساختار هندسی، شیوههای ارتعاشی، تحلیل اوربیتال پیوندی طبیعی (NBO) [۱۶]، طیف HNMR در فاز گازی و محلول برای ساختارهای Aو B محاسبه و بررسی شد. محاسبات نظری با استفاده از نرم افزار گوسین ۰۹ با روش DFT در سطح B3LYP و سری پایه **G++11E-6 انجام شده است. محاسبات فرکانس ارتعاشی درمولکول A و B و نمونه دوتره آنها نیز در سطح نظری B3LYP و با سری پایه **G++11E-6 انجام شده است.

۲-۱. بررسی ساختار هندسی مولکول

بهینه سازی ساختار هندسی در سطح نظری B3LYP و سری پایه**G+++G-6 برای ساختار A و B انجام شده است و نتایج حاصل از اندازه گیری فواصل بین هستهای و زوایای بین اتمهای در گیر در پیوند هیدروژنی در جدولهای ۱و۲ ارائه شده است. ساختار هندسی بهینه سازی شده ترکیبات Aو B و نحوه شماره گذاری آنها در شکلهای ۱و۲ به تصویر کشیده شده است.

همانطور که از نتایج جدولها مشخص است در ساختار A طول پیوند C=O و N-H، افزایش و فواصل بین هستهای در N...O و H...O کاهش یافته و با توجه به اینکه زاویه بین اتمی N-H...O در ساختار A، بیش تر است، این نتایج دلالت بر افزایش قدرت پیوند هیدروژنی درون مولکولی در ساختار A نسبت به ساختار B دارد. زاویه بین اتمهای C-C-C نیز در این جدول آورده شده است. این زاویه در ساختار A نسبت به ساختار B کمتر است. افزایش زاویه بین اتمهای C-C-C منجر به کاهش توانایی در تشکیل پیوند هیدروژنی بین اتمهای H-N...O می شود.

شکل ۱. ساختار بهینه سازی شده غو۱۱- بیس [۲-(آمینو اتیل)آمینو] آنترا [۲وm-b] تیوفن -٥و۱۰-دی اون (ساختار A) در سطح**B3LYP/6-311++G

شکل ۲. ساختار بهینه سازی شده ۱۶و۱۱- بیس { [۲-(دی متیل آمینو) اتیل] آمینو } آنترا [۲و۳-۲] تیوفن -0و۱۰-دی اون (ساختار B) درسطح**B3LYP/6-311++

ساختارB		ساختار A	
C7 - O20	1.245	C7 - O20	1.246
C8 - O19	1.245	C8 - O19	1.245
N25 - H43	1.022	N25 - H47	1.023
N24 - H38	1.021	N24 -H40	1.022
H38 - O19	1.715	H40 - O19	1.707
H43 - O20	1.706	O20 - H47	1.692
N24 - O19	2.589	N24 - O19	2.584
N25 - O20	2.584	O20 - N25	2.572

جدول ۱. برخی فواصل بین هستهای (Å) مرتبط با پیوند هیدروژنی ساختارهای Aو B در سری پایه**G++11+-6-

جدول ۲. برخی زوایای بین اتمهای در گیر در پیوند هیدروژنی

زوایای پیوندی(°)					
ساختار A		ساختار B	,		
O19-H40-N24	141.228	O19-H38-N24	140.963		
C14-C9-C8	119.056	C14-C9-C8	119.066		

H-NMR . طيف بيني.

میزان جابجایی شیمیایی پروتون درگیر در پیوند هیدروژنی، یک ویژگی کمی برای بیان قدرت پیوند هیدروژنی درون مولکولی میباشد. هرچه پیوند هیدروژنی قوی تر شود دانسیته الکترونی هیدروژن درگیر در پیوند هیدروژنی، در آن مولکول کمتر میشود و در نتیجه جابجایی شیمیایی، مثبت تر شده و به سمت میدانهای پایین تر جابجا میشود.

در این محاسبات پوشیدگی شیمیایی هیدروژن های متصل به نیتروژن در فاز گازی و فاز محلول در سطح نظریB3LYP و با استفاده از سری پایه**G++15-6 با روش GIAO برای ساختارهای Aو B انجام شده است.

از آنجایی که مطالعات تجربی HNMR در مورد این ترکیبات برای ساختار A در حلال دی متیل سولفوکسید (DMSO) و برای ساختارهای B در حلال CDCl₃انجام شده است[10] داده های تجربی مربوط به جابجایی شیمیایی این ترکیبات در جدول ۳ آورده شده است. جابجایی شیمیایی ترکیبات مورد مطالعه در فاز گازی و محلول در جدول ۴ آورده شده است.

۱	٥

ساختار A		اختار B	سا
H47 (N25-H47)	12.54	H43 (N25-H43)	12.21
H40 (N24-H40)	12.43	H38 (N24-H38)	12.36

جدول ۳. دادههای تجربی مربوط به جابجایی شیمیایی هیدروژنهای متصل به نیتروژن در ساختارهای A در حلال DMSO و در ساختار B در حلال CDCl₃

جدول ٤. جابجایی شیمیایی هیدروژنهای متصل به نیتروژن در ساختارهای A و B

	δ NH (ppm)	فاز محلول	فاز گازی
ساختار A	H47 (N25-H47)	12.74	12.21
	H40 (N24-H40)	12.33	11.81
ساختار B	H43 (N25-H43)	12.17	11.78
-	H38 (N24-H38)	12.25	11.60

با مقایسه جابجایی شیمیایی در فاز گازی و محلول ساختارهای Aو B مشخص میشود که جابجایی شیمیایی پروتونهای درگیر در پیوند هیدروژنی در ساختار A نسبت به ساختار B مثبت تر یعنی دارای پیوند هیدروژنی درون مولکولی قوی تر و میزان جابجایی شیمیایی در ساختار B، کمتر و در نتیجه دارای پیوند هیدروژنی درون مولکولی ضعیف تری میباشد. مقایسه دادههای نظری و تجربی جابجایی شیمیایی ساختارهای مورد مطالعه، اختلاف کمی را در جابجایی شیمیایی حاصل از روش نظری و تجربی نشان میدهد.

۲-۳. بررسی طیف ارتعاشی

محاسبات فرکانس ساختارهای Aو B و نمونه دوتره شده آنها در سطح نظری B3LYP و با سری پایه **G++H5-6 انجام شده است. فرکانس های کششی و خمشی خارج صفحه در ساختارهای Aو B نسبت به نمونه دوتره آنها محاسبه شده است. فرکانس حرکات کششی و نسبت فرکانس های کششی H-N در ساختارهای Aو B نسبت به نمونه دوتره شده آنها در جدول ۵ آورده شده است. طبق نتایج جدول ۵، نوارهای مربوط به ارتعاش کششی در هر دو ساختار، در اثر دوتره شدن هیدروژنهای H-N در گیر در پیوند هیدروژنی، به فرکانس های کمتر منتقل می شوند. با توجه به اینکه پیوند هیدروژنی دارای قدرت متوسط است، مقادیر MNH^{/U} برای ساختارهای Aو B است است. مرابشد. نتایج حاصل از محاسبات نشان می دهد که نوارهای کششی H-N در ساختارهای A-N در فرکانس های میدروژنی، به پیوند هیدروژنی قوی تر در ساختار A است. نسبت ⁰ اینکه پیوند میدروژنی دارای قدرت متوسط است، مقادیر میدی مشاهده می شوند که بیانگر

كششى	فرکانس های ارتعاشی ک	N-H (cm ⁻¹)	N-D (cm ⁻¹)	$\upsilon_{_{NH}}/\upsilon_{_{ND}}$
ساختار A	UH47-N25	3326	2441	1.36
	UH40-N24	3348	2456	1.36
ساختار B	UH43-N25	3382	2479	1.36
2	UH38-N24	3287	2415	1.36

جدول ۵. فرکانسهای حرکات ارتعاشی کششی و نسبت فرکانسهای کششی مرتبط با پیوند هیدروژنی در ساختارهای A و B

فرکانس حرکات خمشی خارج صفحه و نسبت فرکانس های خمشی خارج صفحه N-H در ساختارهای Aو B، نسبت به نمونه دوتره شده آن ها در جدول ۶ آورده شده است.

جدول ۲. فرکانسهای حرکات ارتعاشی خمشی و نسبت فرکانسهای خمشی مرتبط با پیوند هیدروژنی در ساختارهای A و B

فرکانسهای ارتعاشی کششی		N-H (cm ⁻¹)	N-D (cm^{-1})	γ_{NH}/γ_{ND}
ساختار A	γ H47-N25	840	606	1.38
-	γH40-N24	865	623	1.38
ساختار B	γH43-N25	883	652	1.35
2)	γH38-N24	824	609	1.35

طبق نتایج جدول ۶، نوارهای مربوط به ارتعاش خمشی خارج صفحه N-H در اثر دوتره شدن در فرکانسهای پایینتر ظاهر میشوند. با در نظرگرفتن هر دو پیوند هیدروژنی مؤثر در ساختارهای مورد مطالعه، نسبت ^۷۸۲[/] می در ساختار A بیشتر است که نشان دهنده قدرت پیوند هیدروژنی درون مولکولی بیشتر این ساختار نسبت به ساختار B است.

NBO . ٤-٢ . محاسبات

محاسبات اوربیتال پیوندی طبیعی (NBO) شامل محاسبه بار اتمی طبیعی و مرتبه پیوندها میباشد که با استفاده از نرم افزار گوسین ۰۹ با روش DFT در سطح نظری B3LYP و با سری پایه **G++11E-6 برای مولکولهای A و B انجام شده است. برای تحلیل انرژی نظریه اختلال و اوربیتالهای مولکولی مستقر طبیعی (NLMO) مولکولها نیز از نرم افزار NBO استفاده کردیم.

۲-٤-۲. بررسی بار طبیعی

بارهای اتمی طبیعی روی اتمهای N، O و H در ساختارهای A و B را محاسبه کرده و نتایج در جدول ۷ آورده شده است.

ساختار A	بار طبیعی	ساختار B	بار طبيعي
O19	-0.639	019	-0.639
O20	-0.642	O20	-0.641
N24	-0.620	N24	-0.620
N25	-0.612	N25	-0.965
H40	0.434	H38	0.428
H47	0.434	H43	0.425

جدول ۲. بارهای طبیعی اتمهای در گیر در پیوند هیدروژنی در ساختارهای A و B

با توجه به نتایج حاصل از جدول شماره ۷، بار مثبت روی هیدروژنهای متصل به نیتروژن و بار منفی روی اکسیژن در ساختار A نسبت به ساختار B افزایش یافته و از میزان بار منفی نیتروژن کاسته شده است که نشان دهنده پیوند هیدروژنی قوی تر در ساختار A نسبت به ساختار B است.

۲-٤-۲. تحلیل مرتبهی پیوندی

مرتبه پیوندی در ساختارهای مورد مطالعه Aو B در سطح نظری پایهB3LYP و با سری پایه **G++311-6 مورد بررسی قرار گرفت و در جدول ۸ ارائه شده است.

В	Wiberg bond order	А	Wiberg bond order
H38 - N24	0.730	H40 - N24	0.723
H43 - N25	0.728	H47 - N25	0.720
C8 - O19	1.561	C8 - O19	1.559
C7 - O20	1.564	C7 - O20	1.549
O19 - H38	0.058	O19 - H40	0.060
O20 - H43	0.061	O20 - H47	0.064

جدول ۸. مرتبه پیوندهای در گیر در پیوند هیدروژنی در ساختارهای A و B

بررسی مرتبههای پیوندی نیز قدرت پیوند هیدروژنی درون مولکولی بیشتر ساختار A را نسبت به ساختار B تأیید میکند به طوری که مرتبه پیوندهای C=O و N-H کاهش و مرتبه پیوند O...H افزایش یافته است. نتایج بدست آمده از این محاسبه نشان میدهد که ساختار B دارای پیوند هیدروژنی درون مولکولی ضعیف تر نسبت به ساختار A است.

۲-٤-۳. تحليل انرژی نظريه اختلال

برهم کنش های ممکن بین NBO های نوع لوئیسی پرشده (دهنده) و NBO غیر لوئیسی خالی (پذیرنده) و انرژی اختلال مرتبه دوم آنها، با استفاده از نرم افزار NBO به دست آمده است که در جدول ۹ ارائه شده است.

ساختار A						
NBO (i)	NBO (j)	dE (kcal/mol)				
LP(1)O20	BD*(1)C7- C10	3.80				
LP(1)O19	BD*(1)C8- C9	3.64				
LP(2)O20	BD*(1) N25 - H47	17.24				
LP(2)O19	BD*(1) N24 -H40	16.04				
	ساختار B					
LP(1)O20	BD*(1) C7 - C10	3.59				
LP(1)O19	BD*(1) C8 - C9	3.57				
LP(2)O20	BD*(1) N25 - H45	16.02				
LP(2)O19	BD*(1) N24 -H39	15.44				

B	Aو	ساختارهاي	هیدروژنی در	در پيوند	، در گیر	کنشهای	في برهم	، ۹. برخ	جدول
---	----	-----------	-------------	----------	----------	--------	---------	----------	------

از مقایسه انرژی های برهم کنش در جدول ۹ برهم کنش بین جفت تنهای اکسیژن گروه کربونیل با ضد پیوندی N-H در ساختار های Aو B برهم کنش قوی تر در ساختار A نسبت به ساختار B را نشان میدهد. نتایج حاصل از محاسبات نشان میدهد برهم کنش هایی که در گیر در پیوند هیدروژنی نیستند مثل برهم کنش بین جفت تنهای اکسیژن کربونیل و ضد پیوندی های C-C، دارای انرژی برهم کنش کمی هستند.

۲-٤-٤. تحلیل اوربیتالهای مولکولی مستقر طبیعی (NLMO)

مهم ترین برهم کنش ها بین اوربیتال های مولکولی مستقر مربوط به ساختار های Aو B با استفاده از نرم افزار NBO به دست آمده است که در جدول ۱۰ آورده شده است.

\-Natural Localized Molecular Orbitals

ساختار A					
NLMO (i)	NLMO (j)	dE (kcal/mol)			
BD(1) C10 – C11	BD(1) N25 – H47	4.66			
BD(1)C9–C14	BD(1)N24 – H40	4.44			
BD(1)N25 – H47	LP(2)O20	19.83			
BD(1)N24 – H40	LP(2)O19	18.45			
	ساختار B				
BD(1) C10 – C11	BD(1) N25 – H45	4.50			
BD(1)C9–C14	BD(1)N24 – H40	4.41			
BD(1)N25 – H47	LP(2)O20	17.76			
BD(1)N24 – H40	LP(2)O19	17.81			

Bg) A (رهاو	ساختا	در	روژنی	ھيد	پيوند	در	گير	در ً	مستقر	مولكولى	های	اوربيتال	بين	های	کنش	هم	۱. بر	٠,	ول	جد
----	-------	------	-------	----	-------	-----	-------	----	-----	------	-------	---------	-----	----------	-----	-----	-----	----	-------	----	----	----

طبق نتایج حاصل از مقایسه جدول بالا، انرژی برهم کنش های اوربیتال های مولکولی مستقر در برهم کنش های ذکر شده در ساختار A نسبت به ساختار B بیشتر است که دلالت بر پیوند هیدروژنی قوی تر این ترکیب نسبت به ساختار B را نشان میدهد.

۳. نتیجه گیری

هر دو مولکول مورد مطالعه A و B با استفاده از روش تابعی چگال در سطح B3LYP و در سری پایه **G+++1E-6 بهینه سازی شد. بررسی های ساختاری از جمله طول پیوند C=O , C=O , N. ...N و بررسی زوایای پیوندی نشان دهنده کاهش قدرت پیوند هیدروژنی ساختار B نسبت به ساختار A می باشد. این نتایج به خوبی با نتایج حاصل از بررسی های جابجایی شیمیایی HNMR و محاسبات مربوط به فرکانس (vOH/vOD) و vOH/vOD) همخوانی دارد . علاوه بر این محاسبات مربوط به بررسی اثرات فضایی و اثرات الکترونی با استفاده از آنالیز NBO انجام شدند. تمامی محاسبات انجام شده در مورد مولکول های A و B، پیوند هیدروژنی ضعیف تر مولکول B را نسبت به A تایید می کند. ساختار B با داشتن دو گروه متیل اضافی در زنجیره جانبی و به دلیل وجود گروه الکترون دهنده متیل در نزدیکی پذیرنده الکترون (NH)، باعث افزایش چگالی بار روی آن شده و در نتیجه، پذیرنده ضعیف تری برای جفت الکترون دهنده متیل در نزدیکی پذیرنده الکترون (NH)، باعث افزایش ضعیف تر می شود.

٤. مراجع

- [1] M.N. Fornier, Semin Oncol., 2 (2011) 53.
- [2] W. Jiang, R. Lionberger, Bioanalysis., 3 (2011) 333.
- [3] Y. Ofran, J.M. Rowe, Curr. Opin. Hematol., 18 (2011) 83.
- [4] D.S. Alves, L. Perez-Fons, A. Estepa, V. Micol, Biochem. Pharmacol., 68 (2004) 549.
- [5] S. Neidle, D.E. Thurston, Nat. Rev. Cancer., 5 (2005) 285.
- [6] M. Agbandje, T.C. Jenkins, R. McKenna, A.P. Reszka, S. Neidle, J. Med. Chem., 35 (1992) 1418.
- [7] C. Panousis, D.R. Phillips, Nucleic Acids. Res., 22 (1994) 1342.
- [8] Z. Hajihassan, A. Rabbani-Chadegani, J. Biomed. Sci., 16 (2009) 31.
- [9] K.R. Fox, P. Polucci, T.C. Jenkins, S.A. Neidle, Proc. Nat. Acad. Sci., 92 (1995) 7887.
- [10] B. Sarkadi, C. Ozvegy-Laczka, K. Nemet, A. Varadi, FEBS Lett., 567 (2004) 116.
- [11] K. Krohn, Anthracycline chemistry and biology II, Mode of action, clinical aspects and new drugs. In Topics Current Chemistry, Springer: Heidelberg, (2008).
- [12] M.M. Gottesman, S.V. Ambudkar, J. Bioenergy. Biomembr., 33 (2001) 453.
- [13] A.E. Shchekotikhin, L.G. Dezhenkova, O.Y. Susova, Bioorg. Med. Chem., 15 (2007) 2651.
- [14] A.E. Shchekotikhin, V.A. Glazunova, Y.N. Luzikov, Bioorg. Med. Chem., 14 (2006) 5241.
- [15] A.E. Shchekotikhin, V.A. Glazunova, Y.N. Luzikov, L.G. Dezhenkova, Bioorg. Med. Chem., 18 (2009) 452.,
- [16] E.D. Glendering, J.K. Badenhoop, A.E. Reed, J.E. Carpenter, J.A. Bohmann, C.M. Morales, F. Weinhold, *Theoretical Chemistry Institute*, University of Wisconsin, Madison, WI. (**2001**).